

Makten och förtroendet

Valrörelsens början var olycksbådande. Hr Palme angav ton och tendens i sitt Visby-tal den 26 juli: "De krafter som i hög grad besitter den ekonomiska makten och makten över opinionsbildningen vill också erövra den politiska makten. Den balans som nu råder skulle rubbas på ett sätt som skulle ge minskat inflytande för löntagarintressena". Som Dagens Nyheter eller rättare signaturen JMF med rätta påpekat skall man inte förfasa sig över att en regeringschef inför ett val kör fram med alla argument han kan komma på för att han och hans regering bör sitta kvar efter valet.

Men JMF tycks inte ha uppmärksammat vad som var olycksbådande i formuleringen. Den innebär nämligen en motivering för ett permanent socialdemokratiskt maktinnehav. Själva anser socialdemokraterna ju att de är de enda garanterna för att löntagarintressena skall bli rättvist tillgodosedda. Att stora grupper löntagare, kanske rentav majoriteten av dem, kommer att rösta på andra partier gör intet till saken. Enligt en tyvärr lika utbredd som djupt rotad föreställning inom socialdemokratien är sådana löntagareväljare egentligen vilseledda av storfinsans och borgarnas lögnpropaganda.

Fortsättningen på valrörelsen blev början lik. Hr Lidbom utvecklade i ett par officiösa artiklar samma tankegång som statsministern, och hr Carlsson framträdde med startskottet för den sedvanliga skrämselfpropagandan. "Ett regimskifte i höst betyder tre förlorade år", upplyste han. "Förlorade" för vilka? Jo, "för större

delen av svenska folket, som skulle känna sig utanför", om det blev en borgerlig regering.

Hr Carlsson skulle förvisso få känna sig utanför, liksom det socialdemokratiska etablissemanget i övrigt. Men skulle den majoritet, som i det givna fallet bringat en borgerlig regering till makten, göra det? Närmare besett förutsätter hr Carlssons resonemang tanken att socialdemokraterna egentligen alltid har folkmajoriteten bakom sig, även om de i röster räknat skulle förlora valet. Inställningen har gammal hävd på socialistisk sida. Den utgör ett återsken av de ortodoxa marxisternas ursprungliga tro, att de såsom Marx' rätttrogna lärjungar är de enda som har insikt i samhällslivets lagar och just på grund av detta monopol på insikt är de enda legitima politiska maktthavarna — de må sedan utgöra en försvinnande liten minoritet. Så tänker som bekant kommunisterna. Även de revisionistiska socialisterna (tex våra socialdemokrater) har aldrig lyckats helt frigöra sig från dylika antidemokratiska läror.

Den av hrr Palme, Carlsson och Lidbom anslagna undertonen har sedan blivit allt lättare att urskilja. Socialdemokraterna är, antyder de själva, i grund och botten de legitima maktthavarna, ty de är de enda verkliga garanterna för social rättvisa åt löntagarna. Och här för man in ett resonemang om maktfördelningen i samhället, som innebär en grotesk förvrängning av verkligheten. Förutsättningen för den sociala rättvisan anges vara att privatkapitalets ekonomiska makt balanseras av

ett socialdemokratiskt politiskt makttinnehav. Men detta stämmer alls inte i den moderna demokratiska staten, som bygger på parlamentets i princip oinskränkta suveränitet. Ett parlament kan sopa alla grundlagar åt sidan. Den politiska makten är numera överordnad all ekonomisk makt av olika slag, som får bestå jämnt så långt som politikerna vill. Den enda maktfördelning som på längre sikt kan fungera i en dylik stat är växlingen partierna emellan i regeringsställning. Får socialdemokraterna sitta kvar, kommer de med tiden att utplåna alla ekonomiska maktpositioner utom sina egna.

Vi har sedan länge en parlamentarismens kris i Sverige. Maktväxlingsprincipen har inte kunnat bringas att fungera. Efter 40 års nästan oavbrutet socialdemokratiskt regeringsinnehav är det oroande att få lyssna till uttalanden från socialdemokraterna, som visar att de inte förstår eller i vart fall inte vill erkänna sitt ansvar för folkstyrets bestånd — ett ansvar som helt enkelt innebär respekt för den i val uttryckta folkviljan. Skulle de låta sig fångas av den socialistiska doktrinens sofistiska konstruktioner om socialisternas "rätt" till makt eller fastna i grumliga maktbalansföreställningar, kan parlamentarismens kris utvecklas till en kris för själva det demokratiska systemet.

Prövningens stund kommer i det ögonblick hr Palme får uppleva valnederlaget som faktum. Ur formell statsrättslig synpunkt är det nämligen intet som hindrar att han sitter kvar. Den riksdag, som valts den 16 september, sammanträder först den

10 januari 1974. Han kan regera under höstriksdagen så som han hittills gjort — med kommunisternas stöd. Vill han sedan skärpa konfrontationen med en i september eventuellt tillkommen majoritet mot honom och kommunisterna, kan han upplösa riksdagen den 10 januari och gå till nyval i mars. Vår nya författning är skriven så — låt vara att det just i år är fråga om ett övergångsskede. 1976 blir sådana manövrer omöjliga; då möter regeringen redan vid höstriksdagen den nya majoriteten.

Dessbättre finns det för oppositionen en säker utväg att befria hr Palme från frestelsen att manövrera i strid med författningens andemening. Den är helt enkelt att slå honom så eftertryckligt, att manipulationer av ovan skisserat slag skulle framstå som en outhärdlig kränkning av folkviljan och möta motsvarande folkvrede. Den uppgiften är inte omöjlig att lösa. Regeringen skall på valdagen dömas av en väljarkår, som präglas av olust och misströstan om framtiden. De förlorade år i svenskt politiskt samhällsbyggande, som vi har bakom oss — arbetslösheten, stagnationen i ekonomin, bostadspolitikens sammanbrott, skatteutplundringen, missbruket av socialvården, otryggheten mot brott, undervisningsväsendets förfall — allt detta som socialdemokraterna står till svars för, har medfört att deras en gång så stora förtroendekapital är förbrukat. Det vore märkligt om inte en stark och enad opposition denna gång skulle vinna tillräckligt gensvar för att återställa maktbalans, förtroende och arbetsvilja.